

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Clavdii Espencei Theologi Parisiensis De Evcharistia, Eivsque Adoratione, Libri Qvinque

Esponce, Claude d'

Parisiis, 1573

Cap. XVI. Adorationis gestus exterior multiplex.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30397

Re. verò minimè rebus ipsis, & quidem in omni retro Ecclesia, quanlibet Apostolica & primitiua vicina.

Adorationis gestus exterior multiplex.

CAP. XVI.

Adorationis Eucharistiæ gestus exterior.

Ec obest disputatum olim iam fuisse, aut etiãnum disputatio super adorandi gestu, cum de adorationis substantia inter omnes Catholicos semper cõuenerit, ac etiam num conueniat. Stantes ergo an sedentes, proni an supini, erecti an geniculati, manibus passis an iunctis, Christum in Eucharistia præsentissimum adoremus, adorationis per se non refert, sed temporum magis & locorum, & id genus circumstantiarum. Inter ritus Ecclesiasticos, non illos quidem ab Apostolis expressos, sed ab eis tamen traditos, & tantò post obseruatos ab illorum vsque temporibus, hunc enumerat Tertullianus, Die Dominico nefas ducimus de geniculis adorare. Eadem immunitate à die Paschæ in Pentecosten vsque gaudemus. Et suo eum more secutus Hieronymus, Multa, inquit, quæ per Traditionem in Ecclesiis obseruantur, auctoritatem sibi scriptæ legis vsurpauerunt. Velut, Die Dominico, & per omnem Pentecosten de geniculis non adorare. Cuiusquidem ab omnibus, vel penè omnibus obseruati sic meminit Basilius, In prima Sabbati erecti deprecationem perficimus, sed rationem (vt & aliorum quorundam traditorum, non scriptorum) non omnes nouimus. Non solùm enim quòd veluti Christo resuscitati, quæ sursum sunt, quærere debeamus, in die Resurrectionis datæ nobis gratiæ stando precantes nosmetipsum commonefacimus, sed quòd is videatur aliquomodò imago venturi seculi. Eoque, cum sit principium dierum, vnus à Mose, non primus appellatus est, tanquam qui sæpe recurrat, vt vnus sit idem & octauus, vnus illum singularem ac verum octauum, cuius Psalmista meminit, per se significans, diem, inquam, post horum temporum statum, nunquam finiendum, vespere nescium, nec successori cedentem, hoc est, æternitatem,

Tradita, nõ scripta.

De corona milit.

Stantes cur & quando adorabant.

Cõtra Vinciferiani.

De Spiritu sancto cap.

27.

Col. 3.

Genes. 1.

Dominicæ diei mysterium.

Psal. 6.

quæ nec finem habet, nec senium nouit. Necessarium igitur hoc die Ecclesia suos alumnos docet, stantes absoluerè preces suas, vt affidua commonitione vitæ illius nunquam desturæ, non negligamus ad eam demigrationem parare viaticum. *Quin* & totum tempus vsque ad Pentecosten, admonitio est resurrectionis, quam in illo seculo expectamus. Nam vnus ille & primus dies septies multiplicatus, septem sacræ Pentecostes hebdomadas absoluit. A primo enim incipiens in principium definit, per similes, qui in medio intercedunt, dies quinquagies euolutus. Vnde & æternitatem similitudine refert, dum velut in motu circulari ab iisdem orsus signis in eadem definit. In quo corporis erecto habitu precari potius nos Ecclesiæ ritus docuerunt, nimirum per euidentem commonitionem, quasi transferentes mentem nostram à præsentibus ad futura. Insuper & quoties genua flectimus, & rursus erigimur, ipso facto ostendimus quod ob peccatum in terram delapsi sumus, & per humanitatem eius qui creauit nos, in cælum reuocati sumus. Subscribit & diuus Hilarius, Hæc, aiens, sabbata sabbatorum ea ab Apostolis religione celebrata sunt, vt his *Quinquagesimæ* diebus nullus in terram strato corpore adoraret. Quod id ipsum extrinsecus etiam in diebus Dominicis est constitutum, qui vltra sabbati numerum per plenitudinem Euangelicæ prædicationis accedunt, Nanque cum in septimo die Sabbati sit & nomen & obseruantia constituta, tamen nos in octaua die, quæ & ipsa prima est, perfecti sabbati festiuitate lætamur. Consentit ad finem totius Panarij de Traditionum vsu Epiphanius, Toto tempore Pentecostes, quod ad dies quinquaginta protenditur, genua non flectit, siue genuflexiones non fieri, preces alioqui statutis & ordinatis diebus cum geniculatione noctu ac interdium effundi. Et in capitulis Græcarum Synodorum, interprete sancto Martino episcopo Bracarensi, sic legitur, Quia quod ab Apostolis traditum est, Canon tenet antiquus, placuit, vt per omnes Dominicas, & per omnes dies Paschæ vsque ad *Quinquagesimam*, non prosternant se in oratione humilitatis, sed recto (siue erecto) vultu ad Do-

Viaticum.
Pentecostes
mysterium.

Flectamus
genua, le-
uate.
Prolog. in
Psalms.
Sabbata
sabbatorum.
Quinqua-
gesima.
Dominica.

Cap. 58.
Distin. 30.
cap. 18. pa-
ragraph. si-
militer.

minum fungantur orationis officio, quia in his gaudium
 Resurrectionis Domini celebramus. Hos secutus Au-
 gustinus antiquitatis pariter ac autoritatis Ecclesiasticæ
 optimus & testis & interpret, ad Ianuarium de ritibus
 Ecclesiæ scribens, vel quos negligi nefas sit, vel qui pro
 tempore locoque seruari possint, aut omiti, tolli quo-
 que, si citra maius liceat incommodum, *Habet, inquit,*
Epist. 159. cap. 15. 16. 17. dies quinquagenarius, præterquam quòd Spiritus sanctus
 completo die Pentecostes missus est, & alterum sa-
 cramentum, quòd septies septem quadraginta nouem
 sunt, & cum reditur ad initium, quod est octauus, qui
 & primus dies, quinquaginta complentur, qui celebran-
 tur post Domini Resurrectionem, iam in figura non la-
 boris, sed quietis & lætitiæ: propter hoc stantes oramus,
 quod est signum resurrectionis. Et post eiusdem nume-
 ri diuine commendationem ex scripturis veteribus, & le-
 gis præsertim veteris latine, *Vt stantes, ait, in illis die-*
Act. 2. bus, & omnibus Dominicis oremus, vtrum vbique ser-
 uetur ignoro, quid tamen in eo sequatur Ecclesia, dixi
 vt potui, & arbitror esse manifestum. Et hunc ergo ri-
 tum inter orandum vel adorandum, eo quidem tempo-
 re, hoc est, tota Pentecoste, & Dominicis totius anni
 diebus, peruectem, imò Apostolicum fuisse constat
 an verò Catholicus etiam fuerit, id est, vniuersalis, cum
 Augustinus dubitet, quòd possimus tantò posteriores, af-
 ferere? Esset autem non politicæ tantum ritus, sed fidei
 quoque articulus, siquidem verum esset quod ex Gre-
 gorio quidam citant, *Qui in Dominica die genua fle-*
Rationale diuinor. of- ficior. lib. 6. cap. 28. paragr. 8. B. Rhenan. ad Tertull. ctit, Deum resurrexisse negat. Cuperem huiusmodi rha-
 psodos indicare tanti momenti locos. Certè in Grego-
 rio primo, tale nihil extat, nec de hoc quidem ritu tan-
 tillum. Modestiùs qui non ita pridem sic annotauit,
Geniculari in adorando, velut pœnitentis est: Qui
 stans adorat, tanquam iam veniam consecutus, gra-
 tias agit. A Pascha in Pentecosten non geniculando
 precabantur, sed stantes, vt qui Deo pro peccatorum re-
 missione, & baptismatis dono gratias agerent. At hoc
 hodie tantum fit ad lectionem sacrosancti Euange-
 lij, item in vespertino sacro Paschalis hebdomadæ,

ex vetustate relictum. Quæ quanta fuerit, & quanta cum autoritate coniuncta, præter superiora, constat & ex Niceni I. Concilij vtique tanti paucorum canonum vicefimo, eodemque nouissimo. Cuius prior editio ita habet, Quoniam sunt quidam in die Dominico genua flectentes, & in diebus Pentecostes, vt omnia in vniuersis locis consonanter obseruentur, Placuit sancto Concilio (à Pascha vsque ad octauas Pentecostes) stantes, Domino vota persoluere. Altera sic habet, Quoniam sunt in Dominica die quidam ad orationem genua flectentes, & in diebus Pentecostes, propterea vtique statutum est à sancta Synodo, quoniam consona & conueniens per omnes Ecclesias custodienda consuetudo est, vt stantes ad orationem vota Domino reddamus. Tertia per Teilonem & Thearistum Constantinopolitanum, de græco in latinum versa, in epistola Africani Concilij ab Bonifacium Papam I. quæ ad Concilium Carthaginense VI. pertinet, sic ibi legitur, Quoniam sunt quidam, qui die Dominico flectunt genua, & in diebus Pentecostes, placuit de hoc sanctæ & magnæ Synodo, cunctos in omnibus locis consonanter & consentienter, stantes, Deum orare debere. Vbi canon additus est XXI. huius vltimi Niceni, vt & aliorum, innouatorius, talis, Sanctum Concilium (fortè dixit) Traditus omnibus, & ritè dispositis, vt Ecclesiarum pax & fides in Orientis atque Occidentis partibus vna eademque seruetur, hæc Ecclesiastica statuta necessario credimus (noti Concilij gestis) inferenda. Habes ergo, lector, ritum hunc diutiùs obseruatam. Sed quem adhuc multò post sub nostrate Rege ac Imp. Ludouico Pio I. innouarit Concilium Aquisgranense, cap. 47. iuxta superiorum editionum primam, addita vna vocula, *dignissima*. Sic enim illic legitur. Placuit Concilio, stantes Domino vota dignissima persoluere. Renarravit & post Gratianus, sed iuxta secundam versionem. Neque vsquam reuocatum legi: Nam quod tantò post Honorius III. sanciuit docendum, vt in celebratione missarum cum eleuatur hæc salutaris hostia, vnus se quisque reuerentèr inclinet, noluit, eo, credo, decreto præiudicatum iri

*Die habet
annotatio
marginalis.*

*De cõs. dist.
3. cap. Quo-
nam sunt.
Extra. eod.
tit. ca. sanè.*

DE E V C H A R I S T I Æ

Anno 1555. Niceno, Conciliorum ut primo, sic omnium sanctissimo. Quod quæ iam tum irreperat genua in Paschali tempore ac gaudio flectentium difformitas, eam ad non flectentium conformitatem reduxerat. Fuerunt hîc à contrario, qui subortam in Ecclesia Lugdunensi, hoc est nostratum Galliarum vel prima, vel certè inter primas, eandem in hoc sacrorum mysteriorum momento non geniculantium disparitatem (ut ex gallico vertam) intolerabilem (ne quid grauius dicam) rati, ad geniculantium paritatem censerent reducendam, non obstante quavis eius Ecclesiæ consuetudine contraria. Cuius equidem controuersiæ quis exitus fuerit, haud certò scio, nisi quod audio partes à Christianissimo Rege nostro Henrico II. ex consilio RR. Cardinalium Lotharingi & Turnonij, ad eum, in quo ante litem motam, statum reductas, & in eodem manere iussas.

